Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג פרענומעריערן, אונד דער פרענומעראציאנס-טערמין בעגיננט מיט דעם עמפפאנגע דעס ערסטען בלאטטעס.

דיא רעדאקציאן בעפינדעט זיך אין פעסט, וואיטצנער בולוואר נומ׳ 29. וואָהין מאן אויך דיא פרענומעראציאנס-געלדער צו זענדען בעליעבע.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט דריימאל וועכענטליך מאנטאג, מיטטוואך אונד פרייטאג אונד קאָסטעט פיר אָסטרייך-אונגארן
גאנציעהריג 8 גולדען אָסטר. ווע.
האלביעהריג 4 גולדען אָסטר. ווע.
פיערטעליעהריג 2 גולדען אָסטר. ווע.

פירס אויסלאנד
גאנציעהריג 9 גולד. — קר. אָ. ווע.
האלביעהריג 4 גולד. 50 קר. אָ. ווע.
פיערטעליעהרי 2 גולד. 25 קר. אָ. ווע.

Nr. 91 זעבצעהנטער יאהרגאנג — פעסט, פרייטאג יז אב ה׳תרמ״ד. — Pest, den 8. August 1884.

איין ווארט צור צייט.

אנקניפפענד אן דיא טרעפפליכע ווארטע דעס לייטארטיקעלס ד׳ בי נומ׳ 89: „צו פיעל בילדונג", זאגען וויר ניכט אומהין זעלבע ציפפערדערסט נאך איהרעם גאנצען אומפאנגע צו רעכטפערטיגען. דאס יידישע לעבען פריהערער צייט, צומאל אין דען יאהרען דער פערפאלגונגען, וואר מעהר איין אינגערעס, אדער בעססער איין אינניגעס איין זעלענפאללעס צו נעננען; דער יידע פאנד נאמליך פיר יעדע אונביל אונד אונגערעכטעס פערפאהרען געגען איהן, דען בעסטען ערזאטץ אין זיינעם הייליגען קרייזע אונטער דען זייניגען, וויא אים גאטטעסהייזע וואָ ער זיך ערבייטע, אונד זיין גאנצעס געשיק דעם אבען דער איבער אללעם הערדשט אונד דיא וועלט ערהאלט. רעגערט אונד לייטעט אנהיימשטעלטע, אונד דיעזעס עבען גאב איהם קראפט אונד אויסדויער אללעם איינגעמאך מיט געדולד אונד הינגעבונג צו ערטראגען: אינדעם זיין הערץ אן גאטט היננג. היינטע איזט עס לייד נון אנדערס געוואָרדען מאן וויל נור איממער נאך א ו ס ע ן וויטער שרייטען. — עס איזט גאר געוואָהנליך זאגט איין פארצוגליכער יידישער געלעהרטער דאס וויר קאָפף אונד הערץ, קעננטניססע אונד כאראקטער פאָן איינאנדער טרעננען אונד אויסאיינאנדער האלטען אלס געהארטע דאס איינע אונד דאס אנדערע ניכט צוזאממען, אלס וויען זיא ניכט ביידע אים איינעם גיססע.— אונד עס איזט אויך פאקטיש זא: דען יענעס ווירד וועגען פאָן בילדונג דיא רעדע איזט דיא קראָנע. דיעזעס קיים איין בעשיידענעס בלימליין געוויהעט, יענעס איזט דיא אללעס איבערשטראהלענדע אונד אָפט — בלענדענדע זאָננע. דיעזעס איין קיים בעאבטעטעס שטיללעס שטערנליין דער נאכט.

וואהרענד אין פריהערן צייטען איין זעהר איינפאכעס אונד בעשיידענעס מאס פאָן קעננטניססען אונד וויססען גענינגטע אים צו איינער עקסיסטענץ צו געלאנגען אים דען לעבענסוועג צו פינדען, וואהרענד מאן דאהער איבערוועגענד אונד געהאלט איינעם מענשען צו בעאורטהיילען זיינע גרונדזאטצע זיינע האנדלונגען וואג, אונד דארויף דאס מייסטע געוויכט לעגטע — האבען זיך נון דיא אנשפריכע אן דיא גייסטיגע פעהיגקייטען געשטייגערט אונד איממער האהער געשטייגערט האט זיך דאס רייך דעס גייסטעס אונד וויססענס ערווייטערט אונד איממער גראססערע קרייזע געצאגען. עס האט זיך איינע נייע וועלט דער ערקעננטניס דעם ערשטיינטען מענשענאויגע געאפפנעט, אונד פיעלעס וואס פריהער פערבארגען אונד פערהיללט איזט אפפענבאר געוואָרדען אונד איין געמיינגוט דער געזאממטהייט, אונד פאָן פיעלען קרעפטען אונד ערשיינונגען פאָן דענען עס פריהער היעס: דיא געהיימניססע זינד עס — דיא דער גאטטהייט אלליין אנגעהארען, איזט יעטצט דיא דעקקע הינווגגעצאגען — אונד קינדער צארטען אלטערס וויססען נון פאָן דינגען וואס קיים איין מאנן דעם רייפסטען אלטערס פריהער וואוסטע דאס וואָרע וואהל ריכטיג שאָן עס וויזט אויף דיא ענטוויקלונג דעם פארטשריטטעס אים גייסטע הין — וועגן נור ניכט וויא געזאגט דאמיט איינע אנדערע מינדער ערפרייליכע אונד ערבויליכע וואהרנעהמונג פערבונדען אונד איינע טרויריגע פאלגע דאפאן וואָרע: נאמליך דאס שטרעבען דען קאָפף — וויא וויר עס געוואהנליך נעננען צו בילדען מיט קעננטניססען אונד מיט צו פ י ע ל ב י ל ד ו נ ג צו פראפפען אויף קאָסטען אונד פערנאכלאססיגונג דעם הערצענס —! אן וויססען ווירד וואהל צוגענאממען אבער דאס הערץ אונד דאס געמיטה בלייבט צוריק.

וויר מאכען זאנאך אָפט דיא טרויריגע ערפאהרונגען אן אונזערע קינדער, דאס זיא ביי אללעם איהרעם וויססען אונד קעננען, דעננאך אן הערץ אונד געפיהל דען קינדערן דער פריהערן צייט וועיט נאכשטעהען, זיא זינד ביי וועיטעם ניכט דער אייפאפפערונג אונד דער הינגעבונג וויא זיא ביי דען קינדערן עהעדעם וואר, פאהיג — עס זאלל עס מוס אנדערסט ווערדען וויר מיססען דאהינשטרעבען איך איהר הערץ דורך איבונג גוטער ווערקע הערצאנצובילדען, וויר מיססען איבערהייפט מעהר אויף דיא פפלעגע דער העבראאישען שפראכע אויף איינע גרינדליכע קעננטניס דער רעליגיאן געוויכט לעגען עס ווירד פיר ערלערנונג פרעמדער שפראכען גאר קיין אָפפער געשפארט, וואהרענד פיר דאס העבראאישע וואס דאך אונאומגאנגליך נאטהווענדיג צור פערשטאנדניסס דער הייליגען שריפט וויא דער געבעטע איזט, נור וועניג געלייסטעט ווירד. דיא יוגענד איזט דער טראגער אונזערער גאנצען צוקונפט וויר מיססען דאהער איהרען זינן פיר גאטט אונד גלייבען אן איהן פפלעגען דאמיט זיך דער שפרוך דעם פראָפעטען: והשיב לב בנים אל אבותם, ער ריכטעט דאס הערץ דער קינדער דען אלטערן צו, בעוואהרען מאגע. —

ראבב. סאלאמאן קאהן.

אונזערע ווירטהשאפטליכען צושטאנדע.

דיא גראססטען געלעהרטען אונד נאטורפארשער בעשאפטיגען זיך היטציגסט, וויא געבען דעם גראססטען רייכטהום דיא שרעקליכסטע נאטה הערדשט. מיט פאלגענדען פראגען: מ ו ס דיא ווירטהשאפטליכע לאגע זא בעשאפפען זיין, וויא זיא עבען היינטע איזט? איזט דער אונגעהייערע אונטערשיעד אונטער דען מענשענקלאססען איין נאטורגעזעטץ, וועלכעס זיך ניכט אבאנדערן לאסט, אדער איזט דאס שרעקליכע מענשענעלענד בלאס דיא פאלגע דער מענשליכען טהארהייט אונד בעשראנקטהייט? ווארום לעבט בלאס דיא מינדערצאהל דער מענשען אים איבערפלוססע אונד שוועלגט אים גענוססע אללער גליקסגיטער, וואביי זיא זיך ניכט אים געריינגסטען בעמיהט האט, וואהרענד איינע נאך מילליאנען צאהלענדע מענשענקלאססע צום הונגערן אונד דארבען פעראורטהיילט איזט? עס זינד דיעס געוויס זעלבע וויכטיגע פראגען, וועלכע אין דאס לעבען דער מענשען איינגרייפען אונד עס איזט דאהער דער מיהע ווערטה, זיך מיט דער לאזונג דערזעלבען איינגעהענד צו בעפאססען. פאר אללעם האנדעלט עס זיך דארום צו וויססען, אב דיא ארמען דעסהאלב הונגערן, וויל דיא ערדע פיר זיא קיינע נאהרונג אין גענינענדער מענגע הערפארברינגט. אדער אב זיא דעסהאלב הונגערן, וויל דיא נאהרונג, וועלכע וואהל פארהאנדען איזט, ניכט אן זיא געלאנגט. דער ערסטע פאלל איזט שאָן דעסהאלב ניכט מאגליך, וויל, וועגן נאהרונגסמיטטעל אין רייכליכער מענגע פארהאנדען וואָרען, יענער טהייל, וועלכען זיך דער ארמע ניכט פערשאפפען קאנן, אונפערברייכט איבריג בלייבען מיססטע. דיא ערפאהרונג לעהרט אונס אבער, דאס זא עטוואס ניכט געשיעהט, דא יעדעס יאהר זיינע ג א נ צ ע ערנטע אין אללערליא נאהרפפלאנצען פאללשטאנדיג פערברייכט. זאבאלד דיא נייע ערנטע איינטריטט, איזט דיא פאָריאהריגע געוואהנליך בעררייטס ערשאפפט, אהנע דאס דאדורם דיא גאנצע מענשהייט אים אבגעלויפענען יאהרע טאגליך זאטט געוואָרדען וואָרע. מאן האט נאך ניע געהארט, דאס געטריידע דעם ווארמפראס איבערלאססען ווארדע, וויל מאן עס ניכט פערוועגדען קאנן, אונד פלייש איזט נאך ניע וועגען מאנגעל אן קייפערן פערפיילט. געוויס, דיא רייכע פערשווענדען פיעלמעהר אלס זיא איינגענטליך ברויכען, אבער דיא נאהרונגסמיטטעל נעהמען דארונטער נאך דיא קליינסטע שטעללע איין. דער מילליאנאר פערפראסט מ ע נ ש ע נ א ר ב י י ט פיר זיינע לייגען, זייגען איבערמוטה אונד זייגער אייטעלקייט; שניידער מיססען פיר איהן קליידער נאהען, דיא ער גאר ניכט ברויכט; מויערער מיססען פיר איהן הייזער פאָן אונגאטהיגער אויסדעהנונג בויען, דאמיט ער זיא מיט איבערפליססיגען לוקסוסמאבעלן אנפיללע, וועלכע אונצאהליגע טישלער-ארבייטער פערפערטיגטען, אונד זא ענטציעהט ער געוויס פיעלע הונדערטטויזענדע מענשען דורך דיעזע פערשווענדונג דער ניטצליכען ב א ד ע נ פ ר א ד ו ק צ י א ן, אויסערדעם דיא פיעלען לאקייען, געזעללשאפטערינען, קוטשער אונד לייביאגער, דיא איין זאלכער מילליאנאר אים לאסטערהאפטען מיססיגגאנגע ערהאלט. נאהרונגסמיטטעל ווירד ביי זאלך' ליעדערליכער ווירטהשאפט געוויס פיערמאל זאפיעל אלס צור בעפריעדיגונג זיינער בעדירפניססע נאטהיג וואָרע פערברויכט. וועגן וויר איך נון פאראויסזעטצען דאס עס אין דער גאנצען ציוויליזירטען וועלט — דען פאָן דיעזער איזט היער דיא רעדע — איינע מילליאָן זאלכער פערשווענדער גיבט, וועלכע מיט איהרען פאמיליען אנשטאטט פיר פינף מילליאנען פיר צוואנציג מילליאנען גילדען נאהרונגסמיטטעל פערברייכען, זא ווירדע ערסט נור בעוויעזען זיין, דאס פינפצעהן מילליאנען מענשען גאר ניכטס, אדער דאס דרייסיג מילליאנען נור האלב זאָפיעל האבען, אלס זיא איינגענטליך צו איהרער עקסיסטענץ בענאטהיגען. נאכדעם אבער דיא צאהל דער נאטהלייטענדען מיט זיכערהייט אויף וועניגסטענס זעכציג מילליאנען בערעכנעט איזט, זא לאסט זיך דאראויס נור שליעסען, דאס דיא ערדע קיינע גענינענדע נאהרונג פיר אללע הערפארברינגט, אונד דאס דעסהאלב איין גראָסער טהייל דער מענשהייט אהנע גנאדע צום שרעקליכסטען עלענד פעראורטהיילט איזט. נון איזט דיא פראגע: איזט דאס איין נאטירליכער צושטאנד: ערצייגט דיא ערדע ווירקליך דעסהאלב ניכט מעהר נאהרונגסמיטטעל, וויל זיא עס ניכט אים שטאנדע איזט? אויף דיעזע פראגען לאסט זיך מיט אללערבעשטיממטהייט „ניין!" אנטוואָרטען. דען עס איזט אונאומשטאסליכע טהאטזאכע אונד טויזענדע בעווייזע שפרעכען דאפיר, דאס דיא ערדע דעסהאלב קיינע גענינענדע נאהרונג גיבט, וויל מאן זיא פאָן איהר ניכט פערלאנגט. וועגן דיא ערדע איהרע בעוואהנער צו ערנאהרען ניכט אים שטאנדע וואָרע, מיססטע מאן אין דער טהאט אויף מיטטעל דענקען, אום דיא פערמעהרונג דער מענשען צו פערהינדערן, אדער איינען גראסען טהייל דערזעלבען אויסצוראטטען. אבער: לא לתוהו בראה, לשבת יצרה! גאטט האט יא דיא וועלט ניכט בעשאפפען, דאס זיא וויסטע אונד לעער בלייבע, זיין ווילע איזט יא, דאס דיא ערדע איבעראלל בעוואהנט ווערדע! עס בלייבט דעמנאך ניכטס אנדערעס איבריג, אלס אויף דיא פערמעה-

דיא באטען מיך נאָך לאנגע, ביז איך נאכגאב. מאן פיהרטע אונס צוזאממען, אונד וויר וועכסעלטען איינינע וואָרטע. פאָן דאָרט אויס גינג ער צום דועלל.

בעפאָר זיינע פאָרערוואָהנטען פריינדע דיא אויסטראגונג זיינער עהרענערקלאָרונג אין דיא האנד נאהמען, ערהיעלט ווערהאָוואי זיא אין דען גלויבען, דעס ער דען אין דער רעדאקציאָן מיט שטאָקהיעבען טראקטירטען אייזשען פּאקאָרני זאָפאָרט נאך דעם שקאנדאלע פאָן דאָרט ענטפערנט האָטטע.

ווערהאָוואי האטטע יעדאָך געלאָגען. איינע צייט לאנג וואר פּאקאָרני אין דער רעדאקציאָן אונזיכטבאר געוואָרדען. ווערהאָוואי ליעס זיך יעדאָך פאָן איהם אים געהיימען ארטיקעל צושיקען אונד פּאקאָרני בליעב נאך וויא פאָר רעדאקציאָנסמיטגליעד.

ווערהאָוואי קאָננטע פּאקאָרני דאמאלס ניכט מעהר ענטבעהרען, דענן פּאקאָרני בעגאנן צו דיעזער צייט דיא העטציאנד פאָן ניעדריגהאוא איינצולייטען, אונד ווערהאָוואי מוסטע דיעזען יאנדהונד האָבען, דער איהם דען פעטטען האזען פאָן טיסא-עסלאר אבפאנגען זאָלל. ווערהאָוואי שפּיעלטע איינע עהרלאָזע קאָמאָדיע פאָר זיינען פריינדען, איהן וואר ניכט מעהר מאָגליך אויף דען וועג דער אנשטאָנדיגקייט אונד עהרליכקייט צוריקצופיהרען.

מאן קאָננטע איהן ניכט מעהר לייטען. ניכט אלליין דעסוועגען וויייל ווערהאָוואי גלויבטע, דאס איהם אללעס ערלויבט זייא, אונד דאס ער דיא אָפפענטליכע מיינונג בעהערשען קאָננע, זאנדערן הויפּטזאָכליך דארום, ווייל ער יענעס וואָרט דעס גריעכישען וויייזען ניכט פאָר אויגען היעלט: „מאן דארף זיינעם פאטערלאנדע עבענזאָווענינ שאַדען, וויא דעם אייגענען פאטער." אונד יוליאוס ווערהאָוואי האט זיינעם פאטערלאנדע זעהר, אָ, זעהר פיעל געשאדעט.

(פאָרטזעטצונג פאָלגט.)

וויר ערזוכען אונזערע געעהרטען פּרענומעראנטען אונד פריינדע זיך מיט איהרען צושריפטען נור דירעקט אן אונזערע רעדאקציאָן צו ווענדען אונד דיא אדרעססע אימער דייטליך וויא פאָלגט אנצוגעבען:

יידישע פעסטער צייטונג

וואיטצנער בולוואר נוממער 29,

Jüdische Pester Zeitung

Waitzner-Boulevard Nr. 29, Budapest

געשעפטסבעריכט.

פעסטער-פרייזע.

געטריידע-געשעפט. ווייצען וואר געסטערן פיעל צו מארקטע געבראכט, דער פערקויף וואר גוט, 18000 מעטער-צענטנער ווארדען פערקויפט.

ווייצען טהייס-(אלט) 3000 מטצר׳ .79 קילאָ 9.60 גולד׳ 200 מעטער-צענטנער .77 קילאָגראמם 9.20 גולדען, דעטאָ (נייע) 200 מעטר-צעט׳ 81.5 קילאָ 9.20 גולדען — 100 מעטער-צענטנער 81,5 קילאָגראמם $9.17^1/_2$ גולדען. — פעסטער-באָדען (אלט) 100 מעטר-צנט׳ .78 ק. 9 גול.—(נייע) 100 מעטער-צענטנער .81 קילאָ $9.17^1/_2$ גולדען.

ווייסענבורגער (אלט) 100 מעטרצ. 75.5 קילאָ 9.05 גולדען. באטשקאער (אלט) 2100 מעטרצטר׳ 76,2 קילאָ $9.17^1/_2$ גול. (אללעס פער 3 מאָנאטע.)

רעפּס פער אויגוסט-סעפּטעמבער ל׳ י׳ צו $13^{3}/_{8}$—$13^{5}/_{8}$ גולד.

פרעסבורגער שלאכט-פיעהמארקט. דער אויפטריעב אויף דעם פרעסבורגער פיעהמארקט פאָם 4-טען ד. מ. בעטרוג 1605 שטיק. דאפאָן ווארען 1132 אונגארישע, 325 פּאָלנישע אונד 154 דייטשע. דיא פּרייזע ווארען: אונגארישע 59—63,50 גולד. פּאָלנישע 61—63,50 גולד. אונד דייטשע 60—64. גולדען. (אללעס פער 100 קילאָ.)

וויענער שלאכטפיעהמארקט. דער אויפטריעב אויף דעם וויענער שלאכט-פיעהמארקטע אם 4-טען ד. מ. בעטרוג 3039 שטיק. דאפאָן ווארען: 563 אונגארישע, 1602 פּאָלנישע אונד 874 דייטשע. דיא פּרייזע שטעללטען זיך פער 100 קילאָגראמם: אונגארישע מאסטאָכסען 56 — .64 גולד. פּאָלנישע 56 — .60 גולד. אונד דייטשע .58—65 גולד.

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאכס סאבאָלטשי.

קאָנקורז.

אין דער היעזיגען איזראעליטישען קולטוסגעמיינדע איזט מיט 10-טען סעפּטעמבער ל׳ י׳ דיא שטעללע איינעס ש״ץ ומ״ץ צו בעזעטצען, מיט איינעם יאהרעסגעהאלטע פאָן 500 גולדען, פרייער וואָהנונג אונד נעבענעמאָלומענטע. רעפלעקטאנטען, דיא איס בעזיטצע פאָן קבלות אונד פאָללקאָממענען התרות פאָן אנערקאנטען אָרטהאָדאָקסען ראבבינען איננארנס זיין מיססען, וואָללען איהרע געזוכע אונד זאָנסטיגע צייגניססע איבער איהר ביזהעריגעס ווירקען לאָנגסטענס ביז צום 1-טען סעפּטעמבער פאָרטאָפרייא איינזענדען. צו איינעם פּראָבע פאָרטראג ווערדען נור דיא היעצו געלאדענען צוגעלאססען. רייזעשפעזען וויא אויך איבערזיעדלונגסקאָסטען ווערדען נור אים וועגע דער פעראיינבארונג דעם אקצעפּטירטען פערגיטעט.

ראגענדאָרף (וויעזעלבורגער קאָם.) 1884.

1—2 בערנהארד לאָוין, פרעזעס.

קאָנקורז.

ביא דער איזראעליטישען קולטוסגעמיינדע אין סעפּשי איזט דיא שטעללע איינעס פאָרבעטערס, דער צוגלייך שוחט ובודק וקורא זיין מוס, מיט דעם יאהרעסגעהאלטע פאָן 360, עווענטועלל 400 פל׳ אָ׳ וו׳ צו בעזעטצען. בעווערבער היעריף האבען איהרע געזוכע מיט דעם נאכוויז איבער בעפאָהיגונג, אלטער, פאמיליענשטאנד אונד ביזהעריגע פערווענדונג ביז 20-טען אויגוסט ל׳ י׳ אן דען געפערטיגטען איינצוזענדען. נור דעם אקצעפּטירטען ווערדען דיא רייזעשפעזען פערגיטעט.

אבאוי-סעפּשי, אם 30-טען יולי 1884.

1—2 דר׳ פעליקס פאָללאטשעק, פּרעזעס.

קאָנקורז.

אין דער היעזיגען אָרטה׳ איזראעליטישען געמיינדע איזט דיא שטעללע איינעס רעליגיאָנסלעהרערס דער חומש, רש״י, תנך אונד גמרא צו אונטעררריכטען פאָהיג איזט, פאָן 1-טען סעפּטעמבער ל׳ י׳ מיט 400 פל׳ יאהרעסגעהאלט צו בעזעטצען. בעווערבער דיעזער שטעללע, וואָללען איהרע צייגניססע פאָן בעקאנגטען קאפאציטאָטען זאָוואָהל בעציגליך דער פּראקטישען פאָהיגקייט צו אונטעררריכטען אין געגאנגטען געגענשטאָנדען, וויא איך איבער איהרער שטרענגען רעליגיאָזען לעבענסווייזע, ביז צום 10-טען אויגוסט אן דען געפערטיגטען שול-פּראָזעס פראנקאָ איינזענדען.

שאַא סענט פעטער, אם 29-טען יולי 1884.

1—1 יאקאָב ציממערמאנן, שול-פּראָזעס.

דיא בוכהאנדלונג פאָן

שטערנבערג עט קאָמפּ.

בודאפּעסט, ראָמבאכגאססע נר׳ 16,

עמפפיעהלט איהר גראָסעס לאגער פאָן ספרים, אלטע אונד נייע ספרי תורה, מהזורים מיט דייטש אָדער אונגאריש איבערזעטצט, געבעטביכער אין פיינסטע איינבענדע פאָן סאמט, ביין אונד עכט עלפענביין.— טליתים פאָן שאפוואָללע צו 2—20 גולדען, טליתים פאָן זיידע צו 5—30 גולדען, שיפרות פאָן 1,50—5 גול.

דיא שאָנסטע גאָלדשטיקעריא

איף פּרוכת, מאנטעל לס״ת, מכסה לשלחן, חופה, מפה אונד בעדעקטיכער. — איף פערלאנגען ווערדען מוסטערצייכנונגען איינגעזענדעט.— איך זינד פערטיגע ארבייטען אם לאגער. — להג הסכות, אתרוגים מובחרים לולבים והדסים ען גראָס אונד ען דעטייל. ווידערפערקייפער קעננען ביא אונס דירעקט פאָן טריעסט בעשטעללען.

אללע גאטטונגען שילביכער, ביא גראָסערער בעשטעללונג ענטשפּרעכענדער ראבאט.

ארנאָלד קאָהן׳ס גראבשטיין-לאגער

בודאפּעסט, וויטצנערשטראססע נר׳ 14

געגענאיבער דער ראדיאלשטראססע, אונד לאנדשטראססע

אים אָרציישען הויזע

עמפפיהלט זיך אללען יענען, וועלכע דיא טרויריגע פפליכט דעם גראבשטיין-זעטצענס צו ערפיללען האבען. זעהר שאָנע גראבשטיינע אים מארמאָר אונד גראניט אין גראָסטער אויסוואהל. קאָררעקטע גראווירונגען, זעהר שאָנע שריפטען מיט עכטער פערגאָלדונג ווערדען בעסטענס אויסגעפיהרט.

(אם שבת אונד יו״ט איזט געשפּערט.)

☛ איף פערלאנגען ווירד אין איללוסטרירטער פּרייז-קוראנט איינגעזענדעט.

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

ווייצען (אלטער)	קיואַלישעס פער העקטאָל	פער 100 קילאָגראמם
נאָרד-אונגארישער	75	—.——.—
" "	76	8,60— 8.55
" "	77	8.65— 8.60
" "	78	8.75— 8.70
" "	79	8.85— 8.80
" "	80	8.95— 8.90
" "	81	—.——.—
		—.———:—
פעסטער-באָדען	75	—.——.—
" "	76	8.85— 8.80
" "	77	8.95— 8.90
" "	78	9.05— 9.—
" "	70	9.20— 9.15
" "	80	9,30— 9,25
" "	81	—.——.—
ווייסענבורגער	75	—.——.—
"	76	8.85— 8 80
"	77	8,95— 8,90
"	78	9.05 – 9.—
"	79	9.20— 9 15
"	80	9.30— 9.25
"	81	—.——.—
		—.——.—
טהייס	76	8.95— 8.90
"	77	9.05— 9.—
"	78	9.15— 9.10
"	79	9.25— 9.20
"	80	9.35— 9.30
"	81	——.——

פריכטע	קיואַלישעס פער העקטאָל.	פער 100 קילאָגראמם
קאָרן נייע	72—70	7.50— 7.25
נעיסט מאלץ	60	7,—— 6.70
" פיטער	62	—.— —.—
האפער	41	6.70— 7.50
קוקורוץ באנאטער	75	6,65— 6.60
רעפּסא אנדערער	73	6,60 6,65
הירזע	—	8.25— 7.75

טערמינע			פער 100 קילאָ
ווייצען	פער	הערבסט	8.79
"	"	פריה-יאהר	9.19
"	"		—.—
קוקורוץ	"	יולי-אויגוסט	6.26
נערסטע	"		—.—
האפער	"	פריה-יאהר	6.65
"	"	הערבסט	6.41
רעפּס	"	אויג.-סעפּ.	$12^{5}/_{8}$

זאק מעהל (דער זאק צו 100 קילאָגראמם מיט זאק פרייא באהן)

		fl.	kr.
נוממער	0	17	80
"	1	17	30
"	2	16	80
"	3	16	—
"	4	15	40
"	5	14	50
"	6	13	60
"	7	12	80
"	8	12	—
"	$8^1/_2$	11	—
שפּירִיטוס אַלטע מעטהאָדע פּרעסהעפּע		32	25
" נייע " קארטאָפּעל		27	—

קורז-טאבעללע פאָם 5. אויגוסט

געלדקורזע	fl.	kr.
זילבער-אַגיאָ	100	
דוקאטען	5	74
עסטערר.-אונגארישע 8 גולדען גאָלד-שטיק	9	66
דייטשע רייכסבאנקנאָטען	59	50
20 מארק-שטיקע	11	91
פּאפּיער רובעל	1	21
לאָזע.		
1854-ער לאָזע 4-פּראָצענט. שטאאטס-לאָזע	124	75
1860-ער " גאנצע	134	50
דעטאָ " האלבע	143	25
1864-ער לאָזע צו 100 גולדען	169	75
דעטאָ 50	168	25
אונגארישע פּרעמיען-לאָזע צו 100 גולד.	115	90
טהייסס-לאָזע	115	25
קאָמאָ רענטענשיינע	39	—
טירקען-לאָזע	20	60
קרעדיט-לאָזע	179	—
קלאריי-לאָזע	42	50
[illegible]-לאָזע	—	—
אינזבּרוקער-לאָזע	19	25
קעגלעוויטש-לאָזע צו 10 גולדען	19	—
קראקויער לאָזע 20	18	20
אָפנער-לאָזע 40	41	50
סאלם-לאָזע 40	39	—
רודאָלף-לאָזע 10	19	—
פּאלפי-לאָזע 20	54	50
זאלצבורגער-לאָזע 20	21	50
סט.-גענאָאס לאָזע 40	48	50

לאָזע	fl.	kr.
סטאניסלויי לאָזע צו 20 גולדען	23	50
פריעסטער לאָזע 100	128	—
דעטאָ 50	68	—
וואלדשטיין-לאָזע 20	28	—
ווינדישגרעץ 20	38	40
וויענער-לאָזע	125	75
אָסטר. באָדענקרעדיט-לאָזע	—	—
סערבישע פּרעמיען-אנלעהע	79	75
ווערטה-פּאַפּיערע.		
אונגארישע גאָלדרענטע 6%	122	10
דעטאָ צו 4%	92	30
אָסטר. גאָלד-רענטען שטייער פרייא	103	75
אונגארישע פּאפּיער-רענטע	89	05
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	101	25
טעמעשער באנאטער	101	—
זיעבענביירגישע	101	50
גאליצישע	101	50
באָהמישע	106	50
קראָאטישע אונד סלאוואָנישע	100	—
אונגארישע אייזענבאהן-אנלעהען	143	—
וויינגעבירגס-אבלאָזונגס-אָבליגאציאָנען	99	75
פפאנדבריעפע דער אונגארישען באָדען-קרעדיט צו 5½ פּראָצענט	102	—
דער אונגארישען היפּאָטהעקען באנק צו 5½ פּראָצענט	101	—
דער אונגארישען אלגעמיינען באָדען-קרעדיט-אנשטאלט צו 5½ פּראָצ.	—	—
דער אָסט-באהן 1869	—	—
נאָרד-אָסט-באהן 5%	96	40

Eigenthümer Wittwe Frau M REIS. Verantwortlicher Redacteur: MAX SZABOLCSI. Budapest, 1884. Druck von Sam. Márkus, Grosse-Kronengasse Nr. 23.

פעטערסבורג נאכטרעגליך געמעלדעט, דאס דיעזע אויסווייזונגען נאך איינע פארטזעטצונג האבען ווירד. עס זאללען נעמליך אין בערלין דיעזעלבען מאסרעגעלן אויך געגען אונטערטהאנען דער אנדערען שטאאטען שטאטטפינדען. וויא עס הייסט, זאללען אויך אנדערע שטאאטען דיעזעם ביישפיעלע פאלגען.

* (איין קאניגליכעס שלאס־אבגעבראננט.) אוים אטהען, דער הויפטשטאדט גריעכענלאנדס, ווירד בעריכטעט, דאס דארט, וואהרענד דער אבוועזענהייט דער קאניגספאמיליע דאס קאניגליכע שלאס אין רויב דער פלאממען געוואָרדען איזט. דאסזעלבע וואורדע אין דען יאהרען 1834 ביז 1838 פיר דען יונגען קאניג אטטא ערבויעט. דאס שלאס וואר צוואר קיין מייסטערווערק דער בויקונסט, אבער עס וואר גאנץ אוים טהייערעם מארמאר עררילכטעט אונד לאג אויף איינעם זעהר שאנעם פלאטצע אונד האטטע איינע הערליכע אויססיכט אויף דאס מעער אונד דאס פעלאפאנעזישע געבירגע. אים אינגערן וואר דיא איינריכטונג, אויסער דער דעקאראציאן דעם באלל־זאאלעס, איינע זעהר איינפאכע. דאס שלאס איזט גאנץ ניעדערגעבראנט. וואהרענד דער לאשארבייטען וואורדען 29 פערזאנען פערוואונדעט, דער שאדען ווירד אויף 500000 פראנקס געשאטצט.

* (פאם ערצהערצאג יאזעף) וועלכער אים וואהלטהון אונד עדלעם האנדעלן קיינע גרענצען קעננט, ווירד זאעבען אוים אלטשוט, דעם וואהנזיטצע דעם עדלען הערצאגס, פאלגענדע האבזיננינע טהאט געמעלדעט: געסטערן פריה האטטע נאמליך דער געשיקטע ארבייטער פייל פריזענבאהן דאס אונגליק, דאס איהם וואהרענד דער ארבייט ביי דער דרעשמאשינע אויף דער הערצאגליכען פוסטא באניאוואלד, איין ארם צערמאלמט וואורדע, וואראויף דערזעלבע נאך דעם אלטשוטער פאסטהאוז געבראכט וואורדע. קוים האטטע דער ערצהערצאג פאן דעם געשעהענען קעננטניס ערהאלטען, איילטע ער צו דעם אונגליקליכען, זאנדטע זאפארט אום זיינען אבוועזענדען לייבארצט, טראסטעטע דען פעראונגליקטען, וועלכער גאטטע אונד פאטער פאן 7 קינדערן איזט, מיט הערצערהעבענדען ווארטען אונד פערשפראך, זיינע פאמיליע האלטען צו לאססען, זיא צו פערפפלעגען אונד איהם זעלבסט ביי זיינער געגענזונג איינע שטעללע אים שלאס צו געבען. צוויא פאללע שטונדען בליעב דער ערצהערצאג אן דער זייטע דעם יאממערנדען, ביז ענדליך דער ארצט פאן איינער ענטפערנטען פוסטא אנלאנגטע. דער גאנצע ארם מוסטע אמפוטירט ווערדען. ביי דער אפעראציאן היעלט דער ערצהערצאג זעלבסט דען ארם אונד בליעב זא לאנגע ביז דיא אפעראציאן גליקליך בעענדעט וואָרדען וואר. פאר דעם וועגגעהען טראסטעטע ער דען קראנקען וויעדערהאָלט אונד פערשפראך איהם איך זיינע עלטערן טעלעגראפיש צו בערופען. בייא נאכט לאנגטע דיא פאמיליע דעם פעראונגליקטען אן, אונד עס גאב איינע ערשיטטערנדע סצענע דעם וויעדערזעהענס.

* (וויען מאן ביזמארק קורירט) „ווער דען פאפסט צום פעטטער האט, דער קאנן לייכט קארדינאל ווערדען", זא לייטעט איין אלטעס שפריכוואָרט. דיעזען שפריך קאנן מאן נון אין עטוואס אנדערעם זיננע בייא ביזמארק אנווענדען. ביזמארק האט נאמליך איינען לייבארצט, נאמענס שווענינגער, דער איינע נייע מעטהאדע צור בערוהיגונג קראנקער נערווען ערפונדען האט. ביזמארק לייבעט עבענפאללס אן איינעם הארטנאקיגען נערווענאיבעל, אונד דא עס שווענינגער פערשטעהט, דיא אויפגערעגטען נערווען דעם קאנצלערס צו בערוהיגען, וואורדע ער, טראָטצדעם ער אין זאנסטיגען וויססענשאפטען קיינע בעזאנדערע גראסע איזט, צום אויסעראָרדענטליכען פראפעססאָר אן דער בערלינער מעדיצינישען פאקולטאט ערנאננט. פאן הייטע אב ווירד עס נון הייסען: „ווער דען קאנצלער צום פאציענטען האט, קאנן לייכט אויסעראָרדענטליכער פראפעססאָר ווערדען."

* (איין שייער ביפפעל) פערורזאכטע היער געסטערן אויף דעם פיהמארקט אונגעהייערען שרעקקען. דערזעלבע דורכבראך נאמליך דיא שראנקען אונד שטירצטע אויף דאס מארקטפובליקום, אונטער וועלכעם ער אנגסט אונד ענטזעטצען פערברייטעטע. דער ביפפעל וואַרף זיך צוערסט אויף איינער פרויא, וועלכער ער מיט דען האָרנערן דרייא ריפפען איינגעשטאָסען האט. מעהרערע פערזאנען שטירצטען וואהרענד דער פלוכט אונד ערהיעלטען בעדייטענדע פערלעטצונגען. מיט שוועערער מיהע איזט עס ענדליך איינינען מוטהיגען בורשען געלונגען, דאס ווילדע טהיער צו פאנגען אונד צו באנדיגען. דאס מארקטגעריכט פעראורטהיילטע דען איינגענטהימער יאסאי צו איינער שטראפע פאן 50 גולדען. דיא פערוואונדעטען פארדערן עבענפאללס שמערצענסגעלד אונד היילקאסטען.

* (איינינע יידישע קנאבען), וועלכע אין פעסט שטודירען, פינדען ביים הערן רעליגיאנס־פראפעססאָר סאלאמאן קאהן, שטעפאנספלאטץ 14, ביללינסט אויפנאהמע. דיעזעלבען ערהאלטען געזונדע קאסט אונד פפלעגע, בעסטע אויפזיכט, וויא אונטערריכט אין דען נעטצליכסטען לעהרגעגענשטאנדען. דיא פ. ט. עלטערן קאננען זיך פערטרויענספאלל אן איהן ווענדען.

יוליאוס ווערהאָוואי.

(פארטזעצונג.)

ווערהאָוואי האט בייא גרינדונג זיינעס בלאטטעס הויפטזאכליך אונד אין ערסטער ליניע בעטאָנט, דאס זיין בלאטט געגען יעדען מיסברויך, געגען יעדע פערדערבטהייט אונד געמיינהייט אנקאמפפען ווערדע, דענן נור איינע זעלבסטלאָזע אונד מאקעללאָזע געזעללשאפט קאננע איינע אונאבהאנגיגע אונד פאטריאָטישע פאליטיק פארטפיהרען.

אונד אנפאנגס מאכטע ער זיך אויך דאראן, דיא געזעללשאפט פאן דען געהיימען ניעדערטראכטיגקייטען צו רייניגען. —

דיא ערסטען דרייא יאהרגאנגע דעם „פיגגעטלענשעג" וויזען איינע גאנצע רייהע דעראַרטיגער ענטהיללונגען אויף.

אינצווישען איזט ער אבער זעלבסט מאָראליש זא טיעף געזונקען, דאס ער, אלס איין גוטער פריינד פאן איהם, א. א., (אלעקסאנדער אלמאשי) איהן אויף דיא אומטריעבע אין דער אדמיניסטראציאָן דעם בלאטטעס אונד אויף דיא וואהנזיננינע פערשווענדונג זיינעס ברודערס אויפמערקזאם מאכטע, דעם וואָהלמיינענדען פריינדע דיא פערבליפפענדע אנטוואָרט גאב: „דוא זאָללסט דעם אָבזען ניכט דאס מויל פערבינדען, ווענן ער דרישט".

איך ערוואהנע דיעס נור אלס ביישפיעל דאפיר, דאס ווערהאָוואי דאמאלס בערייטס דער באהן דעם פערברעכענס נאהע געשטאנדען איזט; דענן ער קיממערטע זיך ניכט מעהר אום דאס געזעטץ דעם „מיין אונד דיין."

XIII.

וועניגע טאגע פאר דעם איינברוכע דער טשאנגא־קאטאסטראָפע טראף איך אויף דעם אוניווערזיטאטספלאטצע מיט איינעם מיטארבייטער דעם בלאטטעס, מיט דאניעל קאסאָני, צוזאממען.

נאך קורצער איינלייטונג זאגטע ער מיט וויכטיגער מיענע, דאס עס איין גראָסעס מאלהאר געבע.

„וואס ניכטס?" פראגטע איך.

„איך קאָננטע מיר זעלבסט קיינע געוויסהייט פערשאפפען, אבער אין דען לעטצטען טאגען זאָלל עס אין אונזערער אדמיניסטראציאָן אונאויסגעזעטצט פאן געלדערן, טשאנגאָס, שפענדען אונד זאממלונגען. עס מוס עטוואס לאָז זיין."

וויר שיעדען.

איינינע טאגע שפאטער גינג איך דעם פארמיטטאגס צו יוליוס ווערהאָוואי.

ער וואר זעהר שלעכט געלוינט.

„וואס פעהלט דיר?" פראגטע איך.

איך וויים ניכט וואָ מיר דער קאָפף שטעהט. איבעראלל האט מאן אונאנגנאהמליכקייטען. דענקע דיר, זאָלטאן אָלאה האט דער אָבערשטאאטסאנוואלטשאפט דיא אנצייגע ערשטאטטעט, דאס דיא בייא דער אדמיניסטראציאָן איינגעפלאָססענען מילדען גאבען אונאָרדענטליך מאניפולירט וואָרדען זייען. דאס אונאנגענעהמסטע אן דער זאכע איזט, דאס מיין ברודער ניכט צו הויזע איזט, אונד דאס ער קיינען

איינע אונאיבערזעהבארע מאססע פאלקעס אוים סמירנא, יודען, טירקען, גריעכען אונד ארמעניער אים בונטעסטען געמיש אומוואָגטע אונד אומדראנגטע, דייטעטע עהער אויף דען נאכטליכען צוג איינער אָריענטאלישען פירסטין, אלס אויף דען גאנג צום באדע איינער יודענבראוט.

אוים דער מיטטע דער וואנדעלנדען ברויטיונגפערן, ערהאב זיך, אויף איינעם קאמעעל רייטענד דאס מיט גאָלדענען צייטען אונד געשמיקטען דעקען געציערט וואר, טאמאר, אין איינען שטערנגפונקעלדען שלייער געהיללט, אונד רעכטס אונד לינקס אונד פארן אונד הינטען באטען איהר דיא מוטהוויללינען מאדכען דופטענדע בלומען אין ציערליכען קארבען ענטגעגען.

אין דען באדערן אנגעקאממען, וואורדע דיא שאנע ברויט פאם טהיערע געהאבען אונד פאן איפפיגען מאדכענארמען מעהר אין דאס הויז געטראגען אלס געפיהרט, זא דאס איהרע צארטען פיססשפיטצען קוים דען באדען בעריהרטען. דאס גאנצע באדהויז שוואמם אין ליכטגלאנץ, אויף דעם מעערע היפפטען ליכטער וויא טוימעלנדע פיידע, אונד דאס וואססער עמפפינג צאהלרייכע בלומענשטרייסע, אום זיא דער האָלדען צוצופיהרען, ווענן זיא הינטער דער בערנענדען וואנד אין דיא וועללען שטייגען ווירד. — איהר איינע לאבעלטע וואָנגעטרונקען, זיסע בעפריעדיגונג, נאך דיסער ערוואַרטונג מאלטע זיך אין דען רייצענדסטען ציגען, אונד וויללינ איבערליעס זיא זיך אים וואָהלפערשלאססענען געמאך דען האנדען דער פערטרויטעסטען פריינדינען. וואהרענד דעם ערשאלטען דרויסען פראהע געזאנגע צום פרייז דעם שאנסטען בריישינאמס אונד דער שאנסטען ברויט, דיא אינשטרומענטע ערטאָנטען אונד דאס פאלק בעגלייטעטע דען קינסטליכען טאנץ דער מאדכען מיט אונגעמעסענעם יויכצען; דענן ראזאנעס ליעס אונטער אללע, אהנע אנזעהען דער פערזאָן, געניססע פערטהיילען. טאמאר בעגאב זיך, נאכדעם זיא איהרע הערדליכע געשטאלט אין דען וועללען דעם מעערעס געקיהלט האטטע, אין דאס דופטענדע קרייטערבאד, אונד דיא פריינדינען ריעבען דיא צארטען איפפיגען פארמען מיט פיינען וואססערן אונד זאלבען, טראקנעטען זיא דאנן מיט ווייכען ליננען אונד לעגטען איהר נייע קליידער אן, היעראויף וואורדע זיא אונטער יובעל אונד געזאנג חערויסגעפיהרט אין דיא האללע דעם הויזעס, מאן רייכטע איהר ערפרישונגען אונד שטרייטע איהר בלומען. דיא מוזיק־קאפעללע שטיממטע איהרע שמייכעלנדסטען מעלאָדיען אן, דיא מאדכען טאנצטען דיא שאנסטען טאנצע אונד דער מאנד איבערגויקעלטע דיא מאלערישען מאססען מיט זיינעם פאנטאסטישען ליכטע. שפאט גינג דער צוג נאך דער שטאדט צוריק, אונד דאס פאלק צערשטרייטע זיך נור מיט דעם פערזאטצע, זיך מארגען אם האָכצייטסטאגע דער האָכרייצענדען יידין, צו נאך שאנערען געניססען וויעדער צו פערזאממעלן.

דער האָכצייטסטאג וואר אנגעבראכען, דיא ברויטיונגפערן בעגריסטען אין קאָסטבארען אנצינען דיא ברויט מיט איינער הימנע, אונד דער שטראהלענדע קראנץ האָלדער מאדכען שלאנג זיך אום דיא הערדליכע ראָזע, דיא הייטע דעם פאן אללער מונד גליקליך געפריעזענעם סאבאטהאי צום קאָסטליכען איינגעטהומע ווערדען זאָללטע.

טאמאר וואורדע אונטער יובעל אונד געזאנג, אונטער זאיטענשפיעל, פלאָטענגעטאָן אונד האָרנערקלאנג צום פעסטע געשמיקט, אונד הונדערטע האנדע בעאיילטען זיך אין פראָהליכער געשאפטיגקייט, זיא צו בעדיענען. אומפלאָססען אונד אומהויכט פאן וואָהלגעריכען וועלכע דיא זאלבען, אָלע אונד שפעצערייען אויסשטראָמטען, בעקליידעטען דיא פריינדינען זיא מיט דען מיטגעבראכטען קאָסטבארען ברויטגעוואנדערן, דיא ראָזאנעס געקויפט אונד צו דענען וויישע לאנדער איהרע שטאָפפע האטטען ליעפערן מיססען. אין דיא אויפגעלאָקערטען האארע פלאָססען אוים עססענצענפלאשכען אונד דאמפפענדען פפאננען מירטהען אונד ראזענאָל, בעפאר זיא פאן דער פריפענדען זארטפאלט דער געשאפטינען מאדכען מיט גאָלדנען קאממען געשטראהלט אונד אין ציערליכע צאָפפע געפלאָכטען וואורדע. אלס דאס אנמוטהיגע האארגעביידע פאללענדעט וואר, נאהמען דיא שיממערנדען צירראטהען פאן גאָלד, פערלען אונד עדעלשטיינען איהרע שטעללע אן שטירן, האלז, ברוסט, ארמען אונד האנדען איין. דופטענדע געוואנדער פאם צארטעסטען געוועבע אונד רייכען שטאָפפען, דערען גלאנץ פאם ענטציקענדסטען פארבענשפיעל געהאָבען וואר, אומפלאָססען אין בוישענדען פאלטען דען שאָנסטען קערפער אונד מאלערישע שלעפפען בעוועגטען זיך לאנגזאם הינטער טאמארס פייערליכען שריטטען. צולעטצט שלאנג זיך, פאן מיהורטאם האנד אנגעפינט, דער קינסטליך געוועבטע בעדייטונגספאללע גירטעל, אום דען שלאנקען לייב, דער נור אין דער נאהענדע וויהעשטונדע באנגועלינען ליעבעסגליקעס פאן סאבבאטהאי האנד וויעדער געלאָזט ווערדען זאללטע. דיעזער גירטעל אונד דער לאנגהעראבפליעסענדע שלייער, דיעזע טהיילע דעם שמוקעס איינער יידישאָריענטאלישען ברויט צייכנעטען זיך דורך האהען גלאנץ אונד פראכט פארציגליך אוים.

(פארטזעצונג פאלגט.)

רונג דער נאהרונגסמיטטעל צו דענקען, אונד דא די ערפאהרונג לעהרט, דאס דער באָדען פאָללקאָממען גענוגענדע נאהרונג צו ליעפערן איס שטאנדע איזט, איזט די פראגע, ווארום בעמיהט מאן זיך ניכט זאָפיעל נאהרונג הערפאָרצובריגנען, דאס אללע מענשען אים איבערפלוססע שוויממען קאָננטען? —

אייך דיעזע האָכוויכטיגע פראגע לאָסט זיך נור פאָלגענדעם אנטוואָרטען: אללע זאָגענאננטען ציוויליזירטען מענשען דראנגען זיך נור צור אינדוסטריע אונד דעם האנדעל, וואָהרענד זיך פאָן דער אונגעטבעהרליכען נאהרונגסמיטטעל-ערציעגונג אללעס אבוענדעט. די מענשען פערלאססען נאך אונד נאך די פרייהייט דער לאָנדליכען נאטור, וואָ זיא איבערפלום אן לופט אונד ליכט האבען, אונד שטירצען זיך אין די טאָרטליכען געפאָנגניססע דער פאבריקען דער גראָסשטאָדטישען ארבייטספיעטעל, אונד זאָ קאָממט עס, דאס זיך די ציוויליזירטע מענשהייט איממער מעהר פאָם אקקער לאָזרייסט אונד זיך אין דען רייטען דער גראָסאינדוסטריהאללען איינשפערט, וואָ זיא ערשטיקט אונד פערהונגערט. די שעניאלסטען מענשען ווענדען איהר גאנצעס זיננען אונד פאָרשען אייסשליעסליך דער אינדוסטריע צו, וואָהרענד מיט נאהרונגסמיטטעל-פראָדוקציאָן פאָן הונדערט ערפינדונגס-שעניעס פיעללייכט קיין איינציגער זיך בעשעפטיגט.

ווירדע מאן דער נאהרונגסמיטטעל-פראָדוקציאָן נור האלב זאָ פיעל פינדיגקייט ווידמען אלס דער געווערבליכען, זאָ וואָרע דאס עלענד אייף ערדען גאר ניכט דענקבאר. די מענשען ריהמען זיך, דאס זיא די נאטורקראָפטע זיך דיענסטבאר געמאכט אונד אונטערטאָכט האבען, וואָהרענד זיא מיללינען פאָן קוואדראטקילאָמעטער באָדענס וויסט אונד רוהיג בעשטעהען לאססען, אָבוואָהל זיא וואָהל וויססען, דאס יעדעס שטיקכען ערדבאָדען פרוכטבאר געמאכט ווערדען קאָננטע. — עס איזט אלזאָ ערוויעזען, דאס די באָדענבעארבייטונג קוים איינען שריטט פאָרוואָרטס ווענן די אינדוסטריע דערען הונדערט מאכט.

די ערפאהרונג לעהרט, דאס מענשענארבייט איבערהויפט ניכט לאָהנענדער פערוועהרטהעט ווערדען קאנן, אלס ווענן זיא דער ערדע געווידמעט ווירד. די נאטור צייגט דעם מענשען, דאס ער ניכט אָהנע דען אקקער לעבען קאנן, דאס ער דעם פעלדעס בעדארף וויא דער פיש דעם וואססערס. דער מענש זיעהט, דאס ער צו גרונדע געהט, ווענן ער זיך פאָן דער ערדשאָללע לאָזרייסט, דאס נור דער בויער זיך אונאונטערבראָכען פאָרטפפלאנצט, געזונד אונד שטארק בלייבט. וואָהרענד די שטאָדט איהרען בעוואָהנערן דאס מארק אויסטראָקנעט.

אונד דאָך בעשטעהט ער דאריין, דען אקער צו פערלאססען אונד אין די שטאָדט צו וואנדערן, זיך פאָם לעבען לאָזצורייססען אונד דען טאָד צו אומארמען. די איינריכטונג דער הייטיגען מענשליכען געזעללשאפט מיט איהרען טויזענדפאכען טהאָריכטען איזט אלזאָ שולד דאראן, דאס מילליאָנען מענשען דעם שרעקליכסטען עלענדע פרייז געגעבען זינד.

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (אוים איש ל) ווירד בעריכטעט, דאס אונזער קאָניג געסטערן פאָרמיטטאגס דעם דייטשען קאיזער איינען בעזוך אבשטאטטעטע, וועלכער איינע פאָללע שטונדע דויערטע, וואָהרענד וועלכער צייט די מאָנארכען אללײן בליעבען. נאכהער עמפפינג קאיזער ווילהעלם דען מיניסטער דעם אייסערן, גראפען קאלנאָקי. מיט דעם מיניסטערפראָזידענטען טיסאָ האט דער דייטשע קאיזער אייך שפעציעלל איבער אונגארישע אנגעלעגענהייטען געשפראָכען. דער דייטשע קאיזער שענקטע דעם קאָך דעם האָטעלס, וואָ ער זאָ אייסגעצייכנעט שפייזטע, צום אנדענקען איינע פראכטיגע גארניטור, וועלכע אוים איינער טהייערן נאדעל אונד זעכס קאָסטבארען קנאָפפען בעשטעהט. אלס דער קאָך דאפיר דאנקטע, זאגטע דער 87-יאָהריגע מאָנארך, דאס מאן ביי דעמיעניגען, ביי וועלכעם מאן זאָ גוט שפייזט, גערנע אין גוטעם אנדענקען בלייבט. אום איך קינפטיג ביי איהם גוט שפייזען צו קאָננען. דער דייטשע קאיזער איזט טראָטץ זיינעם זאָ האָהען אלטערס נאָך איין גאנץ ריסטיגער מאנן אונד שפייזט מיט רעכט גוטעם אפעטיט.

* (נאכקאָממען דער דיענער דעם קאָניגס שלמה.) דער סולטאן פאָן צאנציבאר (אין אפריקא) האט איינען יידישען לייבארצט, נאמענס איזאק גרענאָדי דע ארבעללא. דערזעלבע אונטערנאהם איינע רייזע לאָנגסט דער אָסטקיסטע פאָן אפריקא, פאָן וואָ ער איבער זיינע געמאכטען בעאָבאכטונגען פאָלגענדע אינטערעססאנטע איינצעלהייטען מיטטהיילט: אין דעם אָרטע שילוואנע, אונגעפאָהר 20 מיילען פאָן סאפאלא, וואָ נאך דער בעהויפטונג פערשיעדענער געלעהרטען, דאס גאָלדלאנד אופיר פאָן קאָניג שלמה אונד חורם וואר, בעגעגנעטע איך מעהרערע שווארצע גאָלדזוכער, וועלכע דורך איהרען יידישען געזיכטסאיסדרוק מיינע פאָללע אויפמערקזאמקייט אייף זיך צאָגען. איך טהיילטע דען איינדרוק, וועלכען זעלבע אייף מיך מאכטען, מיינעם רייזעגעפאָהרטען, איינעם דייטשען געלעהרטען מיט, וועלכער מיינער פערמוטהונג, דאס די שווארצען אין דיעזער געגענד נאכקאָממען פאָן דען דיענערן שלמה'ס זייען, וועלכע ער נאך אופיר שיקטע. אום גאָלד אונד עדעלשטיינע צו האָלען טהיילטע. אין מיינער אנזיכט ווארדע איך נאכהער דאדורך בעשטאָרקט, ווייל די בעוואָהנער פאָן סאפאלא אונד אימגעגענד מעהרערע מאָזאישע פאָרשריפטען האלטען; אונטער אנדערען, די בעשניידונג, זיא עססען קיינע אונריינע טהיערע אונד פייערן דען זיעבענטען טאג אלס שבת. דר. גרענאָרי פיגט הינצו, דאס פאסט אללע רייזענדע דורך די אָהנליכקייט דיעזער איינגעבאָרענען מיט דען יודען איבעררראשט ווערדען, אונד ערקלאָרט דיעזע ערשיינונג אין פאָלגענדער ווייזע: די דיענער דעם קאָניגס שלמה נאהמען זיך נאָמליך נאך דעם וויט ענטפערנטען לאנדע יידישע פרויען מיט אונד איזט עס האָכסט וואהרשיינליך. דא זיא זאָ לאנגע דאָרט פערווייטלען, דאס זיא זיך נאכהער מיט דען אינלאָנדישען פרויען פערמאָהלטען. איהרע נאכקאָממען זאָללען זיך, נאכדעם דער האנדעל מיט אופיר אויפגעהאָרט האט, מיט דען איינגעבאָרענען קאפפערן פערמישט האבען. דער נאמע סאפאלא ווירד וואהרשיינליך פאָן דעם העבראָאישען שפילה, טהאל, אבגעלייטעט. די בערגע, וועלכע דיעזעס טהאל אומרינגען, הייססען אים אראבישען אפורא, וועלכער נאמע מיט אופיר גראָסע אָהנליכקייט האט. איינע נאכאונטערזוכונג דער „חברת כל ישראל חברים" ווירדע היער געוויס צו גראָסערן ענטדעקונגען פיהרען.

* (צור יודענהעטצע אין נישני נאָווגאָראָד.) די פאָראונטערזוכונג אין דיעזער שמאָהליכען אנגעלעגענהייט, וואָריבער וויר זיינערצייט אייספיהרליך מיטטהיילטען, געהט, וויא איינע פעטערסבורגער צייטונג בעריכטעט, איהרעם ענדע ענטגעגען. אין דיעזעלבע זינד 109 פערזאָנען פערוויקעלט, אונטער וועלכען אייך וואָהלהאבענדע געשאָפטסבעזיטצער זיך בעפינדען. 60 פערזאָנען בעפינדען זיך אין האפט, די איבריגען שטעהען אונטער פאָליצייליכער אויפזיכט. עס ווארדע פעסטגעשטעללט, דאס אין דען צערשטאָרטען וואָהנונגען די ווערטהגעגענשטאָנדע ניכט צערטרימטערט, זאָנדערן אללעס גערויבט ווארדע. דאס גערויבטע גוט איזט אינדעססען ביז יעטצט נאך ניכט אייספינדיג געמאכט וואָרדען. איינע גאנצע וואָכע לאנג ערהיעלט זיך אונטער דען ארבייטערן דאס גערייכט, דאס די יודען איין כריסטענמאָדכען געמאָרדעט האָטטען אונד עס פאנדען זיך זאגאר לייטע, וועלכע אייסזאגטען, דאס זיא דער ערמאָרדונג דעסזעלבען צו געזעהען האבען. געגנוואָרטיג האבען זיך די געמיטהער פאָללשטאָנדיג בערוהיגט.

* (צו דען אויסווייזונגען דער רוססען אוים בערלין) ווירד אוים

פאָלליעטאָן.

די אָפפער דער קאבאלא.

היסטאָרישער ראָמאן אוים דעם 17-טען יאהרהונדערט.

(29-טע פאָרטזעטצונג.)

יערוזא פיהלטע זיך אין דער נייען אומגעבונג געדריקט. דער בלענדענדע רייכטהום איבטע איינען ערקאָלטענדען איינפלוס אויף זיא, איהר קאם עס פאָר, אלס האָטטען דיעזע מענשען סאבאטהאי פערראטהען אונד פערקויפט אונד זיא פיהלטע, דאס איהרע ליעבע צו איהם, זעלבסט די דער ברויט, נור טראָפפען זייען געגען דאס מעער פאָן ליעבע, דאס זיא אין איהרער ברוסט צו איהם טרוג. אויך האטטע זיא סאבאטהאי ביזהער אללײן געליעבט, האטטע איהן גאנץ אלס איהר אויסשליעסליכעס איינענטהום בעטראכטען געלערנט אונד עס שמערצטע זיא, דאס ער עס נון ניכט מעהר בלייבען זאָללטע; עס וואר איהר, אלס ווירדע ער איהרע ליעבע נון גערויבט האבען, אלס דירפטע זיא איהן נון ניכט מעהר מיט זאָ שראנקענלאָזער היינגעבונג ליעבען, וויא זאָנסט.

דיעס אללעס בעשווערטע דאס הערץ דעם ארמען קינדעס איממער מעהר, יע נאָהער דער צייטפונקט ריקטע, וואָ זיא, איהרער מיינונג נאך, סאבאטהאי פערליערען זאָללטע; אונד דיעזע נעדאנקען פערבישטערטען איהר אללע פריידע.

אויך וואר אונטער דער פראָהליכען מאָדכענגעזעללשאפט נאך איין קינד פאָן צוואָלף יאהרען, די טאָכטער איינעס רייכען קויפמאננעס, נאמענס האננאה, שאָן פאָן געשטאלט אבער בלינד זייט איהרעם ערסטען לעבענסאלטער. אום דער ארמען פריידע צו מאכען, נאהם מאן זיא מייסט אין הייטערע קרייזע מיט, אונד זאָ וואר זיא אויך פאָן דער גוטמיטהיגען מאמאר צור ברויטיונגפער געוואָהלט. דער הימעל, דער איהר דאס ליכט דער אייגען פערשלאָססען האטטע, שיען איהר צור רייכען ענטשאָדיגונג איהרעם גייסטיגען בליקע איינע וואונדערבארע ליכטפיללע צוגעפיהרט צו האבען; דענן ווענן זיא שטילל אללײן זאס, ערלוישטע מאן אָפט נאר זעלטזאמע געהיימניספאָללע וואָרטע פאָן איהר, די אויף וואונדערבארע, איהרעם אינגערן אוינע פאָראיבערגעפיהרטע געזיכטער הינדייטעטען; דאָך נאב זיא דאפאָן האָכסט זעלטען מיט ווילען איינעם אנדערן אָהרע עטוואס פרייז, אונד נור זייט איינינער צייט פיהלטע זיא זיך איננינ צו מיהורמאה הינגעצאָגען אונד שפראך פיעל הייטליך מיט איהר. דאָך ניעמאנד אנדערס ערפוהר עטוואס פאָן איהרען אונטערעדונגען. האננאה וואר קיין קינד מעהר, פאסט שיען עס, אלס זייא זיא ניע איינעס געוועזען; איהר גייסט וואר איהרען יאהרען וויט פאָראנגעאיילט. אן מיהורמאה האטטע זיא די לאנגערזעהנטע גלייכגעשטימטע זעעלע געפונדען, אונד זייט דיעזער צייט זאה מאן די בלינדע אָפט אם ארמע דער רייצענדען פרעמדען דורך די גערטען ביישע אונד ליעבענסוואָרדיגע דעם בערגנארטענס וואנדעלן. אויך האננאה וואר אין דיעזער וואָכע וואָהרענד דעם צוזאממענלעבענס מיט דען איבריגען מאָדכען, דערען יינגסטע זיא וואר, שטיללער אונד אין זיך געקעהרטער, אלס זאָנסט. זיא זאס האָרכענד אויף דער האָרפפע שפיעלענד, דערען מייסטערין מאן זיא נאננטע. אויך צו ווייללען מיט שאָנער קלאָנגרייכער, עטוואס טיעפער שטיממע איין ליעד זינגענד. אבער איממער וואר עס, אלס מישטען זיך אין די היפפענדען לויטע דער פריידע שוועהרמיטהיגע זייפצער.

אין זאָלכער לויטער לוסט אונד לייזעם שמערצע. אין זאָלכעם האָפפען אונד פירכטען קאם דער אבענד פאָר דעם טאגע דער האָכצייט הערן, אונד די ברויטיונגפערן פיהרטען די ברויט מיט לאָרמענדער מוזיק אן דען מעערבוזען הינוים, וואָ, אונטער בישען פערשטעקט, די יודענבאָדער לאָגען (*. נעבען דעם געמיינזאמען באדע, איינעם גראָסען שטיינערנען הויזע, האטטען די רייכסטען יודען פיר איהרע פאמיליען אונד פריינדע בעזאָנדערע קליינערע באדעהייזער ערבויט, אונד דאס שאָנסטע געהאָרטע דאוויד ראָזאנעס, וואָסיט ער איינסט זיינעם ווייבע איין געשענק געמאכט.

דאָרטהין ווארען שאָן דען גאנצען טאג איבער די פיינסטען לעקעריען געבראכט וואָרדען, פייערינע וויינע אונד זיסע געבראננטע וואססער, איינגעמאכטע פריכטע, מאנדעלבראָטע, מארציפאן אונד צוקערגיססע; היגטער בישען אונד פעלזען לאָגען מוזיקבאָרע פערשטעקט. אים איננערן דעם הויזעס פיהרטען מארמאָרטרעפפען אין דאס פרישע זאנדיגע מעערוואססער הינאב. אָבען שטאנד אין איינעם קאָסטבארען מארמאָרבעקען דער אבזוד דער דופטענדסטען קרייטער. גרעללער פאקעלליין, פאָן בעזאָנדערן פאקעלטראָגערינגען אויסגעהענד, שטאָמטע דעם אויפשטייגענדען מאָגדעם אונד דאס שמאָלצע יובעלנדע געפראָנגע. דאס

*) די זיטטע, די ברויט אם פאָראבענדע מיט מוזיק אונד גראָסער בעגלייטונג אינס באד צו פיהרען, בעשטעהט נאָך הייטע אים אָריענט.